משנה · ראשונים · רמב״ם · סדר נזיקין

רמב"ם על משנה עדיות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רמב"ם על משנה עדיות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רמבם-על-משנה-עדיות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ד 7
משנה ה 7
משנה ו 7
משנה ז 7
משנה ח 8
משנה ט 8
משנה י 8
משנה יא 9
משנה יב 9
משנה יג 9
משנה יד 9
פרק ב 10
משנה א 10
משנה ב 12
משנה ג 12
משנה ד 13
משנה ה 13
משנה ו 14
משנה ז 14
משנה ח 15
משנה ט 15
משנה י 15
פרק ג 16
משנה א 16
משנה ב 17
משנה ג 17
משנה ד 18
משנה ה 18
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 19
משנה ט 19
משנה י 19
משנה יא 20
משנה יב 20
פרק ד 21
משנה א 21
משנה ב 21
משנה ג 21
משנה ד 22
משנה ה 22
משנה ו 22
משנה ז 23
משנה ח 24
משנה ט 24
משנה י 24
משנה יא 25
משנה יב 25
פרק ה 25
משנה א 25
משנה ב 26
משנה ג 27
משנה ד 27
משנה ה 27
משנה ו 28
משנה ז 28
פרק ו 29
משנה א 29

משנה ב 29
משנה ג 30
פרק ז 31
משנה א 31
משנה ב 31
משנה ג 31
משנה ד 31
משנה ה 32
משנה ו 32
משנה ז 32
משנה ח 32
משנה ט 33
פרק ח 33
משנה א 33
משנה ב 33
משנה ג 34
משנה ד 34
משנה ה 35
משנה ו 36
משנה ז 36

פרק א

משנה א

אמר כל זה לחלוק על ר' אליעזר שאמר ארבע נשים דיין שעתן כמו שמבואר בפרק ראשון ממסכת נדה ושמאי סבר אין הארבע נשים בלבד אלא כל הנשים דיין שעתן ר"ל כשהן נוגעות טהרות וראו דם אין אומרים שמא קודם לכן ראו דם ולא הרגישו בעצמן ואותן טהרות שנגעו בהן טמאות וזהו דין תורה אבל הלל עשה סייג לדבריו ואמר מפקידה לפקידה ואפי' לימים הרבה כי כשתבדוק עצמה באחד בשבת על דרך משל ומצאה עצמה טהורה ועמדה עד יום חמישי לא פקדה עצמה ובדקה עצמה ונמצאת טמאה כל מה שנגעה מן הטהרות מיום ראשון אחר הפקידה הראשונה עד הפקידה השניה הם טמאות כלם על דעת הלל וזו היא חומרא שהחמיר ושמאי לא סבר חומרא זו שהיה חושש לבטול פריה ורביה כי אם נשים אותה בחזקת טמאה מפקידה לפקידה תהיה אצל בעלה לעולם ספק טמאה ולא ישמש עמה ברוב הימים:

וחכ"א מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה.

ופירוש זה כי כשבדקה עצמה ומצאה טהורה ועמדה ימים רבים שלא בדקה עצמה ואח"כ בדקה עצמה ומצאה עצמה טמאה כל הטהרות שנגעה מעת שבדקה עצמה ומצאה עצמה טמאה טמאות ופירוש ממעטת תחזור לאחור: וענין מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת כי כשבדקה עצמה ומצאה עצמה טהורה אח"כ בדקה עצמה ומצאה עצמה טמאה כל הטהרות שנגעה מפקידה ראשונה עד פקידה שניה טמאות ובלבד שתהיו השתי בדיקות בתוך הארבעה ועשרים שעות ויהיה משמעות דברי חכמים כך אם היה בין פקידה לפקידה ימים הרבה אינה ממעטת על יד אלא מעת לעת ואם היה מפקידה לפקידה פחות מארבעה ועשרים שעות ממעטת על יד מפקידה לפקידה בלבד: ופי' ווסת שעות ידועות לטומאה כגון שתהיה מנהגה שתראה דם נדותה משלשים לשלשים יום או משני חדשים לשני חדשים כי כשתראה דם בעת הידוע אינה ממעטת על יד כלל:

והמשמשת בעדים.

אינו ר"ל שיכולה אשה לשמש בעדים ובזולת עדים אבל ר"ל כי כששמשה ביתה שאין זה מותר לה אלא בעדים ופי' עדים אותם בגדים שמקנחת עצמה בהם אחר התשמיש היא והוא ואם נמצאו אותן בגדים טהורין והרי זו כפקידה והשמיענו זה לפי שיעלה בדעתנו כי הבגדים שמקנחים עצמם היא ובעלה כשנמצאו טהורים שלא יהיו חשובים כפקידה דשמא מעט דם היה על אותן בגדים ונתערב בזרע ואינו נראה הודיענו שאין לחוש לזה

והבגד שמקנחת בו עצמה קודם התשמיש כמו שנתבאר בראש מס' נדה ואע"פ שאין זה ראוי אינו נחשב כפקידה לפי שנחוש שמא דם שתת ממנה אבל היא לגודל תאותה לתשמיש לא הכניסה אותו הבגד כל צרכו ומעקרינו כי האשה כשיצא ממנה דם מן המקור ואע"פ שאינו יוצא חוץ לגופה אלא שעומד בתוך גופה היא טמאה לפי שנאמר דם יהיה זובה בבשרה ואע"פ שהוא בבשרה ועוד יתבאר זה במקומו במסכת נדה: ואמרו ממעטת בעל יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה. הוא דעת חכמים וכמו שבארתי. והלכה כחכמים:

משנה ב

הקב. הוא ששית הסאה וכבר בארנו שעורו בסוף פאה:

משהגדילו המדות. [נוסף על שיעור הקב ורובע. רובע הקב. ורובע הוא רובע הקב.] שעור הקב רובע הקב ורובע הוא רובע הקב ושמו שעור חלה חמשה רבעים והוא קב ורובע וכאילו זה הקב ורובע מן המדה הגדולה הזאת הוא קב וחצי מן המדה הראשונה וכבר בארנו בפרק שני ממסכת חלה ששעור החלה נודע במדה ולא במשקל לשנוי הדברים הנמדדים בכבדותם וקלותם אע"פ שהמדה אחת ולשם בארנו שמדת החלה היא מדה שיהיה רחבה עשר אצבעות על עשר אצבעות ברום שלש אצבעות ועשירית אצבע ועשירית עשירית אצבע וחלק משני אלפים וחמש מאות מאצבע על הדקדוק ואם תרצה לומר בקרוב מעט מאד תאמר מדה שיהיה בה שבעה אצבעות פחות שתי תשיעיות אצבע ברום ז' אצבעות פחות ב' תשיעיות אצבע וכבר בארנו פעמים רבות כי האצבע שמשערים בו הוא הגודל ואני עשיתי מדה בתכלית מה שיכולתי מן הדקדוק ומצאתי הרביעית הנזכרת בכל התורה תכיל מן היין קרוב כ"ו כספים הנקראים דרה"ם בערבי ומן המים קרוב לכ"ז דרה"ם ומן החטה קרוב לאחד ועשרים דרה"ם ומקמח החטה כגון שמנה עשר דרה"ם ומצאתי שעור חלה באותה המדה חמש מאות ועשרים דרה"ם בקרוב מקמח חטים ואלה הדרה"ם כלם מצריות וכמו כן אלה המינים שמדדתי מצריות גם כן והלכה כחכמים:

משנה ג

שמעיה ואבטליון. הם רבותיהם של שמאי והלל כמו שמבואר באבות והיו גרים ונשאר בשפתם לעגי שפת העובדי כוכבים והיו אומרים אין במקום הין והלל היה אומר כן מלא אין כמו ששמע מהם והוא מה שאמרו רבותינו ז"ל חייב אדם לומר בלשון רבו ויש מי שקורא מלא הן מלא הין ואומר שהשינוי כאילו הוא בין הן להין והקריאה הראשונה הוא

שלמדתי מאבא מורי ז"ל שלמד מפי רבו ורבו מפי רבו ז"ל וההין הוא שלשת קבין וזהו חצי סאה ולוג רובע הקב לפי שהקב ד' לוגין וכבר בארנו שם שעור הלוג במסכת פיאה: וגרדיים. אורגים ופסק ההלכה כפי מה שהעידו שני גרדיים ועוד יתבארו עקריה במסכת מקואות. והתחיל במשנה ראשונה ושניה לפני זו אע"פ שאין בהם עדות לפי שהם גם מחלוקת שמאי והלל ואין הלכה כאחד משניהם בשלש משרות אלו אחר כן חזר לתת טעם לחזוק דבריהם ואע"פ שאין הלכה כמותם והביא כל מה שדומה להם אחר כן הביא ההלכות שדעת שמאי עצמו בהן כדעת חכמים אחר כן ההלכות שסברת שמאי בהן אינה כסברת חכמים אחר כן ההלכות שחזרו בית הלל להורות כבית שמאי וסיים הפ' וחזר על העדיות שהם כוונת המסכת:

משנה ד

שלא יהיה אדם עומד על דבורו. כלומר שלא יפצר לקיים סברתו ויעמד בה ויודיעהו שישנה סברתו כי אבות העולם והם שמאי והלל נדחו דבריהם ולא עמדו חכמים על דבריהם כמו שקדם:

משנה ה

כוונת זו המשנה כי כשיהיה ב"ד שעשה מעשה כדעת יחיד אין ב"ד אחר יכול לחלוק בזה ויפסק הדין על דעת רבים אלא אם היה גדול במנין מן הב"ד שקדם שעשה על דעת היחיד וגדול בחכמה ממנו כלומר שיהיה ראש ישיבת זה הב"ד חכם מאותו שקדם:

משנה ו

אחר שקדם לו המאמר בתועלת קיום דברי היחיד בין המרובין והוא שאפשר שיפסוק ב"ד כסברת אותו היחיד אמר ר' יהודה לאיזה טעם זכרו דברי יחיד הנדחים כלומר שאין עושין ב"ד לעולם כדבריו ואמר שהטעם להזכיר אותו לפי שאם למד אדם אותו הדבר וחשב שהכל מודים בו וימצא שעושים חילוף הדברים ויבא בלבו ספק אז נודע לו שזה הדבר שלמד הוא דעת יחיד וכבר נדחה:

משנה ז

העיקר אצלנו כי רובע הקב מעצמות המת מטמא באהל ובית שמאי אומרים שאפי' היה זה השעור ממתים הרבה יטמא באהל ובית הלל מתנים בזה שני תנאים האחד שיהיה הרובע קב מגוף אחד וזהו שאמרו מן הגויה והתנאי השני שיהיה באותו הרובע עצמות מיותר מאחד ולא יהיה רוב במנין או בשיעור ורוב המנין הוא מאה ועשרים וחמשה עצמות לפי שמנין עצמות האדם מאתים ושמנה וארבעים כמו שנתבאר בפרק

שני מאהלות ושמאי אומר אפילו יהיה רובע מן עצם אחד הוא מטמא באהל. והלכה כבית הלל:

משנה ח

הכרשינים. הם הנקראים בערבי חרסנ"ה אינם מיוחדים למאכל אדם: ואמר מאכילין בטומאה. ר"ל מאכילין אותם לבהמה בטומאה הואיל והם מאכל בהמה ומותר לו לטמא אותן בידים וכל זה בעת אכילת הבהמה אבל בעת נפילתם במים ובשעה שממרסין אותן בידים אין עושים זה אלא בטהרה ואסור לטמא אותן באותה שעה:

בית שמאי אומרים יאכלו צריד. פירוש אומרים שאין שורין אותם ולא ישימו אותם מוכשרים לקבל טומאה ויאכילום לבהמה בטומאה אבל הראוי שגורסין אותן ויאכילום לבהמות גריסין שמא יתטמאו והטחינה העבה תקרא צריד. והלכה כבית הלל:

משנה ט

בית שמאי מתירין לו לצרף הסלע כולו במעות נחשת ואע"פ שאין מוציא אותם כולן בפעם אחת וזה חוץ לירושלים:

ושקל. הוא חצי סלע:

ור' מאיר אומר. כי כשיהיה לאדם פירות מעשר שני ששוים שלשה דינרים על דרך משל שאין מותר לו שיקח אותן פירות עם דינר של מעות מעשר שני ויאמר כל זה כלומר הפירות והדינר מחוללין על דינר זה לפי שהדינר כסף הוא וחכמים מתירין כגון זה. והלכה כחכמים:

משנה י

סלע. הוא שני שקלים ודינר רביעית הסלע ורביעית הוא רובע השקל והוא חצי דינר:

ואספרי רבוי אספרא והוא דרה"ם בלשון יון ועד היום לא נתברר לנו כמה אספרים בסלע וכשרצה אדם בירושלים לפרוט סלע ויחזור ליקח בו מה שירצה מתירין בית שמאי לשום אותו כולו מעות ובית הלל אומרים חצי הסלע מעות של נחשת [וחצי] (מצופה) כסף:

והדנין לפני חכמים. והם שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנניה אומרים שיפרוט אותו דינר דינר בלבד ורבי עקיבא אומר שמינית שמינית יפרוט ושמאי אומר שהדין שיתן סלע לבעל החנות ויוציא מה שצריך ממנו מעט מעט עד שיוציא הסלע והלכה כבית הלל ומשנה זו עם השתים שלפניה כבר פרשנום בפרק ב' ממסכת מעשר שני:

משנה יא

מנהג הכסאות שיושבות הכלות עליהם שיהיו עשויות משן ותדהר ותאשור וזולתם ולהיות מפותחין ומצויירין פתוחים והם הנקראים חפוין כלומר אותן החתיכות המפותחות שמדביקות עליו:

ומלבן של כסא. רבוע מצוייר ששמים על הכסא לשבת הכלה עליו ואותו הרבוע בעצמו כשהוא נפרד אינו ראוי לישיבה:

שמאי אומר אף העשוי בה. כלומר ואפילו היה הכסא מגוף העריבה שהוא מתטמא ופירוש אמרו בכאן טמא שהוא מתטמא במשכב הזב וב"ה מטהרין ממשכב הזב כמו שנבאר בפרק כ"ב ממסכת כלים והלכה כבית הלל:

משנה יב

כל זה מבואר לפי שמשעה שהתירה לה התורה שתנשא תטול כתובתה לפי שבתנאי הכתובה כלו' בתנאי ב"ד כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כמו שנתבאר בכתובות וכבר קדמה הלכה זו בפ' חמשה עשר ממסכת יבמות:

משנה יג

אין הפרש בין שיהיה עבד של שני שותפין וישחרר אחד מהן חלקו או שרבו נוטל ממנו קצת דמיו ושחרר קצתו באותן הדמים וכן אילו היו אדונים הרבה ושחרר אחד מהם חלק ממנו מכריחין הנשארים לשחרר כלומר ישלימו שחרורו וכבר קדם פירוש הלכה זו בפרק רביעי מגיטין:

משנה יד

אמר רחמנא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא ואם היה עליו צמיד פתיל ינצל כל מה שבתוכו מאוכלין ומשקין וכלי חרס ושאר כלים ובגדים ולא יתטמא כלום ממה שבתוכו לא באהל המת ולא באהל השרץ כמו שנבאר ונפרש אותו בפרק ט' ממסכת כלים ומפי הקבלה למדנו שהכלי הנזכר בכאן שיציל בצמיד פתיל הוא כלי חרס וכבר ידעת כי מעקרינו שכל מה שיש אצל עם הארץ טמא על גבי עם הארץ אוכלין ומשקין וכלים ובגדים וכבר קדם מזה עקרים וכללים במסכת חגיגה ועוד יתבארו כל הדינין בזה הענין במקומות ממסכת טהרות ומעקרינו ג"כ כי כלי טמא אינו חוצץ בפני הטומאה ואינו מציל מה שבתוכו ואפי' היה מוקף צמיד פתיל לא יציל מה שבתוכו ויתטמא מה שבתוכו ואפילו לא יתטמא באהל המת הוא טמא אגב עם הארץ ואם אמרנו לעם הארץ האוכלין והמשקין והכלי חרס שהיו תחת צמיד פתיל באהל המת אצלו כבר הציל אותם הצמיד באהל לא יהיה בזה אצלנו ספק שהם טמאים היו וטמאים נשארו

ולא נחוש שמא יבקש אותם ממנו תלמיד חכם לפי שתלמידי חכמים יודעים שאוכלי עם הארץ ומשקין וכלי חרס שלו טמאין ואי אפשר לטהרם לעולם לפי שכלי חרס אין להם טהרה אלא שבירה כמו שיתבאר בפרק ראשון מכלים וכמו כן האוכלין טמאין והמשקין טמאין אינן מתטהרין לעולם כמו שנתבאר במקומו במכשירין אבל שאר כל הכלים כלי עץ וכלי מתכות ובגדים יוכל התלמיד חכם לשאול אותם מעם הארץ לפי שיטהר אותם במקוה מפני טומאת עם הארץ וישתמש בהם בקדשים אחר הערב השמש כמו כן נחוש אם נאמר כלי חרס מציל על הכל על עקר דין תורה שישאל התלמיד חכם כלי מעם הארץ ויאמר לו עם הארץ זה כלי טהור כמו שחושב עם הארץ שניצל בצמיד פתיל והוא אינו יודע שכלי חרס המוקף צמיד פתיל לא יציל מה שבתוכו ויטול אותו התלמיד חכם ויחשוב שאותו הכלי אין עליו טומאה זולתי טומאת מגע עם הארץ ויטביל אותו ויעריב שמשו וישתמש בו בקדשים ואותו כלי טמא מת בלי ספק וצריך הזאת שלישי ושביעי לפי שכלי עם הארץ מה שהיה באהל המת אינו חוצץ ולפיכך אמרנו שאינו מציל זולתי אוכלין ומשקין וכלי חרס בלבד שאין שואלין אותן מעם הארץ לפי שהם טמאים אגבן ואין להן טהרה במקוה אבל שאר כלים שאפשר לשאול מהם אינו ידוע שנטמאו באהל המת ואינם נצולים בזה הצמיד פתיל וזו היא הכוונה שכוונו בית שמאי ואמרו כשטהרנו אוכלים ומשקים שבתוכו לעצמו טהרנו וכשטהרת את הכלי טהרת לך ולו ר"ל שנשאל ממנו כלי טהור מטומאת מת ויתן לנו אותו שהוא חושב שניצל בכלי חרס שלו המוקף צמיד פתיל ולפי שאין אנו יכולין לחלק הדינין ולומר שכלי תלמיד חכם מציל את הכלים וכלי עם הארץ אינו מציל אלא על האוכלים ועל המשקין ועל כלי חרס בלבד גזרנו על הכל דרך כלל דין אחד ואמרנו שכלי חרס בין שהוא של עם הארץ או כלי תלמיד חכם דינו שוה לפי שיסתלק ההיזק מצד עם הארץ וכשיהיו אצלו כלי מתכת או כלי עץ או בגדים שהיו באהל המת בצמיד פתיל ידע שלא ניצלו ושהם טמאים במת וכשנבקש אותם ממנו יודיענו בזה ולא יחשוב שהם טהורים ונחשוב אנו שהן טמאין על גב עם הארץ בלבד והוא טמא במת כמו שבארנו ועוד אביא פירוש דברים אלו וענין זה בעצמו בפרק עשירי ממסכת כלים ואשלים דיני זה הענין:

פרק ב

משנה א

עוד נתבאר בראש סדר טהרות מה הם אבות הטומאה ומה הם התולדות ולשם יתבאר שכל הנוגע באב מאבות הטומאה נקרא ראשון והנוגע בראשון נקרא שני והנוגע בשני

נקרא שלישי והנוגע בשלישי נקרא רביעי וגם כן נקרא הראשון ולד הטומאה כמו שנקרא אותו שטמאו אב ונקרא השני ולד ולד הטומאה וכן תכפול מלת ולד כפי מה שיהיה הסדר וכן אמרו על הראשון והשני ומה שאחריהם ולד הטומאה לפי שהם כולם תולדות אב הטומאה ומה שאמר בכאן ולד הטומאה הוא שני וממה שזכרנו עתה תדע שהבשר שנגע בולד הטומאה ישוב שלישי לטומאה ובשר שנטמא באב הטומאה ראשון ואם נגע השלישי בראשון חזר שני כמו שזכרנו שהנוגע בראשון יהיה שני והנה הודיענו בעדות זו שהשלישי מותר לעשותו שני אמנם התוספת הוא מדרבנן אבל מדאורייתא העיקר בידינו שאין אוכל מטמא אוכל לפי שנאמר בטומאת אוכלין טמא הוא ולמדנו מפי הקבלה הוא טמא ואינו עושה טמא כיוצא בו רצונו לומר אינו מטמא זולתו מן האוכלין אבל מדרבנן הוא שמטמא אוכל ולפיכך חוזר השלישי שני כמו שנתבאר במקומות מסדר טהרות והוסיף ר' עקיבא על זה והעיד ששלישי מותר לעשותו ראשון כמו שאבאר. ודע כי טמא מת מכלל אבות הטומאה ואדם שנגע במת הוא אב והנוגע באב ישוב ראשון וכן שני ושלישי כמו שקדם ביאורו ואם היו הנוגעים במת כלים הם אינם נעשין אב הטומאה כדי שנמנה אחריהם ראשון ושני אבל נעשים הם והמת דבר אחד והנוגע באותם הכלים יתטמא טומאת שבעה והוא שישוב אב הטומאה ומונין ממנו ראשון ושני וזה לפי שנאמר בחלל חרב או במת ולמדנו מפי הקבלה חרב הרי הוא כחלל וכן שאר כלי מתכות ובגדים דינם ודין החרב שוה ואמנם התנו בכלי מתכות לאפוקי כלי חרס שאינם שבים אב הטומאה כמו שנתבאר בזבים וכן כלי עץ וכלי עצם דינם כדין החרב הנה אותם שהם כחרב למעלה מן האדם לעולם בטומאת מת במדרגה ואם נגע אדם במת חזר אותו האדם אב הטומאה בלי ספק ואם נגע אדם בראשון חזר השני ראשון כמו שבארנו ואם נגעו כלים באיש ההוא שהוא טמא מת והוא אב הטומאה אינם נעשים הכלים ראשון אבל נעשים אב הטומאה וממנו יתחיל המנין ר"ל כי הנוגע בהם נעשה ראשון והנוגע בראשון נעשה שני ומן העיקרים הגדולים המועילים שצריך לידע בענין זה אמרו כל היכא דמטמא אדם במגע מונין בו ראשון ושני ואלה הכלים הם מטמאין אדם כמו שיתבאר זה ויתפרש בראיות בראש אהלות. ואמרו בכאן נר ר"ל נר של מתכת שהוא בכלל דיני הכלים כמו שזכרנו אבל נר של חרס אינו כן מן הטעם שזכרנו וזה הנר של מתכת שנטמא בטמא מת והוא נעשה אב הטומאה כמו שבארנו הדבר הנוגע באותו הנר נעשה ראשון ושמן שנפסל בטבול יום אמנם הוא שלישי כמו שנבאר עוד במסכת טבול יום וכשהושם בנר הנזכר חזר ראשון כמו שפירשנו ומה שהצריך לרבי עקיבא להיות הנר אב הטומאה כדי שיהיה השמן ראשון ויטמא אחרים מדאורייתא

אבל אילו סבר שהוא מדרבנן כמו שהוא פסק ההלכה והוא מספיק בטומאה דרבנן היה מתיר נר של חרס לפי שהמשקים בלבד בין שנטמאו באב הטומאה או בראשון או בשני חוזרין ראשון אבל כל זה הוא מדרבנן כמו שנבאר במסכת טהרות ורבי עקיבא אמנם בקש שיהיה השמן ראשון מדאורייתא והתיר להשיב השלישי ראשון להוסיף לו טומאה מדאורייתא כפי סברתו ואלה השתי עדיות הלכה כמותם. וכבר קדם פירוש הלכה זו בפרק ראשון מפסחים:

משנה ב

דברי רבי עקיבא הם בבכור בעל מום שנשחט על פי חכם בשאר ארצות כמו שמבואר במסכת בכורות וכשנמצא טריפה מותר ליהנות בעורו אם היה אותו הבכור ביד כהן יהנה ממנו הכהן ואם הוא ביד ישראל יהנה ממנו ישראל כמו שנבאר במקומו בבכורות והלכה כר' עקיבא בזה ודברי חכמים בבכור תמים כשנשחט להקריבו במקדש ונמצא טריפה דינו לדעת חכמים שיקבר הבשר וישרף העור. והלכה כחכמים:

משנה ג

שאין קיום הגט אלא בחותמיו. לפי שקיום השטר אמנם הוא בעדות העדים לא בגוף הכתיבה ולפיכך תכתוב האשה גיטה והאיש מחילת אשתו שמחלה לו מן הכתובה לפי שהעיקר על העדים ועדות זו מעדות ר' חנינא סגן הכהנים והרביעית על המחט שנמצאת בבשר וזה כי כששחט קדשים בעזרה וחתך הבשר וכשהיה חותך מצא בבשר מחט טמאה טומאת מת והוא כשיכיר אותה שהיא המחט שנטמאה במת ואבדה לו ונסתפק לו אם נגע אותו הסכין במחט או לא נגע והעיקר אצלנו שספק טומאה ברשות הרבים טהור וכבר זכרנו זה פעמים מה שקדם לנו מן הפירוש ועוד יבא ביאור זה במסכת טהרות והעזרה היא אצלנו בחזקת רשות הרבים לרוב השתמשות בני אדם בה ולפיכך הסכין והאיש שחתך הבשר טהורין אבל הבשר הוא טמא בלי ספק לפי שהמחט הטמאה נמצאת בו וכבר ידעת כי מן העקרים המפורסמים שהאוכלים אינם מתטמאין אלא אחר הכשר ולפיכך העמיד הלכה זו בפרה של זבחי שלמים שהעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקין טופח עליה כי הפרה כשנכנסה בנהר יתמלא גופה שבפנים במים וכשנשחטה נכשר הבשר באותן המים והוא מתטמא ואמנם הוצרכנו לזה ולא אמרנו שהבשר הזה נשרה במים מן המימות שמשתמשין בהן בבית המטבחים לפי שאותן המים אינן מכשירין כמו שנבאר במסכת זו וזהו מה שאמר משקה בית מטבחיא דכן ר"ל טהור ומן העיקרים שהאוכלים הטמאים מטמאין את הידים כמו שנבאר במסכת טהרות ובמסכת ידים וזה מדרבנן וכפי עיקר זה כיון שהבשר טמא יהיו גם כן הידים טמאות לולי עיקר

אחר אצלנו אין טומאת ידים במקדש והוא דאמר ר' עקיבא זכינו שאין טומאת ידים במקדש רוצה לומר כי רבנן שגזרו טומאת ידים לא גזרו על הידים טומאה במקדש ואם נמצאת זו המחט הטמאה בתוך הכרס הכל הוא טהור לפי שלא נגע בבשר שיטמא אותו ולא נטמא ג"כ הכרס עצמו לפי שהמשקין שבו משקה סרוח ואינו ראוי לכלום ויצא מן כלל משקה והואיל ואין שם הכשר אין שם טומאה כמו שזכרנו ואלו העדיות ברורות:

משנה ד

כרם. שם לקבוץ החכמים שנתקבצו ביבנה וזה לפי שהם דומים בישיבתם שורות שורות כשורות הכרם והשם יתברך קרא כנסת ישראל כרם שנאמר כרם היה לידידי:

שהיא חבור. כי כשנגע טמא באותה ביצה כאילו נגע בירק ולא נאמר שהירק נטמא מן הביצה:

כמין כובע. כמו כובע הברזל שלובשין בשעת המלחמה כלומר שתהיה בדמות אהל ועדות זו בפרק ג' מן טבול יום: ופעמים שתמלט שבולת אחת מן המגל בשעת הקציר ויקצר כל מה שסביבו ואמר כי אם יהיה ראשו משיג לקמה שלא נקצרה והיא מתחברת בה דינה כדין שאר הקמה והיא של בעה"ב ואם היא נראית כולה מיוחדת נפרדת מן הקמה היא של עניים שדינה כדין הלקט וכבר הביאו אלו העדיות במסכת פיאה בפרק חמישי:

ומוקפת עריס. הוא שיהיה סביב לה עריס הגפנים ואם נשאר חוץ אותו העריס שיעור שיעמוד הבוצר הענבים וסלו שתוכף בו הענבים מכל הצדדים הוא מותר להרחיק מן השורה הסובבת הגפנים שיעור עבודתה והוא ששה טפחים מכל צד שהיא עבודת הכרם מניח שורה אחת מן הגפנים ויחרוש הנשאר ויזרע בו חטים ומה שירצה ויהיה הזרע באמצע והעריס המסבב ואם היתה גנה זו קטנה בענין שלא יהיה בה מלא הבוצר וסלו מכל עבר לא יזרע בתוכו שום דבר ואפי' הרחיק שיעור עבודת הכרם מכל צדדיו לפי שלקטנותה נראה הזרע עם הכרם כאילו הם מחוברים ויהיו כלאים וכבר נתבאר בפרק חמישי מכלאים כגון זה הענין הרבה ועדיות אלו כולם נכונים:

משנה ה

מפיס מורסא. סוחט המכה בידו:

ולפסין אירוניות. מחבתות של עיירות ועירוניות ואירוניות שוה מיוחסות אל עיירות ודברים אלו נאמרו לפני רבי ישמעאל ומפיס מורסא וצד נחש ולא אמר בהם לא אסור ולא מותר וכמו כן בלפסין אירוניות ולא אמר גם כן לא טמאות ולא טהורות ובא רבי יהושע וביארם כמו שאתה רואה ואמר כיצד יהיה חייב וכיצד יהיה פטור וכן אותן

המחבתות באיזו טומאות מתטמאות ובאיזו אינן מתטמאות ואמר שהמפיס מורסא אם כוונתו להרחיב פי המכה לעשות לה פה שזה כוונת הרופאים רוצה לומר להרחיב המכה הוא חייב ואם הוא מכוון להוציא הלחה הוא מותר לכתחלה והוא ענין אמרו פטור וכן הצד נחש אם כוונתו להתעסק בו כדי שלא ישכנו הוא מותר לכתחלה ואם הוא צד אותו להתרפאות בבשרו או בעצמו הוא חייב סקילה ולפסין אירוניות מחבתות עושין אותן מזדווגות וכשנשלם בשולם חולקין אותם באמצע ונעשין שתי מחבתות כמו שעושין בכוסות הזכוכית וקודם חלוקן סבר ר' יהושע בן מתיא שהן מתטמאות במשא הזב רוצה לומר כשנשא אותן הזב ונדנד אותן ואינן מתטמאות באהל המת והטעם בזה שכלי חרס לא יטמא במת ולא בשרץ ולא בזולתם אלא מאוירו לפי שנאמר וכל כלי פתוח וגו' ולמדנו מפי הקבלה בכלי חרס הכתוב מדבר ואמרו ז"ל דרך פתחו מטמא ואינו מטמא דרך גבו וזה הוא מפורסם וכבר זכרנו עיקר זה פעמים ועוד יבוא ביאורו בפ' שני מכלים זולתי בטומאת הזב בלבד רוצה לומר כשנטמא במשא הזב לפי שאין בו צד שנטמא מאוירו לפי שאינו מטמא בענין שתבא בו טומאה שנוכל לומר [שבאה] דרך פתחו על כל פנים אבל נאמר שהזב מטמא לו ולשון התוספתא אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסט הזב ובשביל אלה העקרים אמרנו באלו הלפסין קודם חלוקן כיון שאין להם אויר ולא דרך פתח אלא כמו כדור נבוב שאינן מתטמאות באהל המת ומתטמאות במשא הזב אמר רבי אליעזר ברבי צדוק שהם גם כן אינן מתטמאות במשא מצד אחר וזה כי אף על פי שלא נחוש לאויר בהסט הזב מכל מקום נצטרך שיהיה כלי שנגמרה מלאכתו וזה לא נגמרה מלאכתו הואיל ונשאר בו שום דבר לעשות אחר הבשול והוא לחלק אותו. ואין הלכה כרבי אליעזר בר' צדוק לפי שעיקר בידינו שכלי חרס כיון שנתבשל מתטמא ובשולו הוא גמר מלאכתו וביאור רבי יהושע כלו נכון:

משנה ו

השום והבוסר והמלילות. אומר כי כשרצץ אותם מיום ששי בערב להוציא מהם לחותם ונכנס שבת והם מרוצצים רבו ישמעאל אומר שישלים מדוכתם בידיו ויוציא לחותם ואף על פי שרבי ישמעאל תלמיד ר' עקיבא הלכה כרבי ישמעאל:

משנה ז

יוצאת אשה בעיר של זהב. ר"ל בשבת ועיר של זהב עטרה של זהב כדמות ירושלים. ופסק ההלכה שמותר לאשה לצאת בו בשבת ושני המאמרים נשארים ברורים ונעשה כהם:

משנה ח

סנדל של סיידין. מנעל מעץ שקוראים בערבי קנקנא"ב היו לובשין אותו המשתמשין בסיד כדי שלא ישרפו רגליהם בסיד ואמר שכשילבש אותו הזב מתטמא ונעשה משכב הזב ויתחייב בדיני משכב הזב. ושירי תנור ארבעה ר"ל כשנהרס ונשאר ממנו רום ארבעה טפחים ולמעלה מתטמא ומקבל טומאה כמו שהוא מקבל כשהוא שלם כמו שיתבאר פרק ח' מכלים וכן הכסא כשיסורו מציוריו שני לוחות ונתגלה העץ חכמים אומרים שכבר נפסק תארו וחזר בכלל שברי כלים ואינו מקבל טומאה ורבי עקיבא אומר שהוא מקבל טומאה כמות שהיה קודם לכן כמו שנתבאר בפרק כ"ב מכלים והלכה כחכמים:

משנה ט

הנוי היופי ושנים מחייו. כלומר שיהיו ימי חייו קרוב מחיי אביו לפי שכשהוא קרוב לו במזגו יהיה קרוב לו בימי חייו בלא ספק ואלה הדברים נוהגים על הרוב וכן רוב הדברים הטבעיים הם על הרוב וכן על הרוב שהאדם כשהוא בעל מום הוא מורישו לבנו וישאר הבן מיושב בעושר אביו וכן כשהוא חכם הוא מלמד לבנו על הרוב ובתוספתא חכמים חולקין על ר"ע שאין האב זוכה לבנו בחמשה דברים אלא עד הפרק שעדיין לא הגיע לעונת חיוב מצות אבל משהגיע לפרק אם הוא צדיק זוכה לעצמו ואם לאו אין אביו זוכה לו:

ובמספר הדורות לפניו והוא הקץ. כלומר כי ישוב זמן הקץ שהוא מספר אנשים חוזר למספר השנים עד שתהיה גזרת הש"י שאחר כך וכל דורות אנשים אחד מוליד שני יהיה הדבר שיעיד בו ועל זה הדרך מה שהביא ראיה מן הקץ שאמר הש"י לאברהם עם היותו שנים מנוים ארבע מאות שנה השיבו במספר אנשים ואמר ודור רביעי ישובו הנה וכן היה לפי שקהת מיורדי מצרים ומשה מיוצאי מצרים ובני משה נכנסו לארץ שירד ממנה קהת והם דור רביעי לפי שאמר הש"י ודור רביעי ישובו הנה הוא מתחיל משעה שנסעו מן הארץ ר"ל ירידתה למצרים כמו שנאמר ישובו הנה כאילו אמר משעה שיצאו מן הארץ הזאת עד ארבעה דורות ישובו אליה:

משנה י

ר"ל השבתות הרצופות אותם שהיו שבתות ביחוסם קצתם לקצתם והוא אמרו וספרתם לכם ממחרת השבת וקרא יום ראשון של פסח שבת כמו שאתה רואה וצוה שיספרו אחריו שבע שבתות המיוחסות אליו והם תשעה וארבעים יום כמו שיש מפסח ועד עצרת ואשר הצריך לזכור אלה המאמרות בכאן ואע"פ שאינם מכוונת המסכתא ואין

בם עדות וכמו כן הלכות הרבה שבאו במסכתא זו ואין בהם עדות מוסף מאשר הוזכרו במקומותיהן מן המשנה הוא מה שאומר לך והוא כי כל דבר שבא במסכתא זו כולם הלכות דברו בהם במה שהעידו וזכרו בהם במה שנזכר ודנו בהם במה שדנו ביום אחד ובצבור יום אחד בעצמו והוא יום שהושיבו ר' אלעזר בן עזריה בישיבה והוא אמרם עדיות בו ביום תקנום וכן כל מה שיאמר במשנה בו ביום בשביל אותו היום הוא אומר ולזה הטעם תמצא בזו המסכת הלכות מעינים משונים ודע זה ושמרהו:

פרק ג

משנה א

לפי שלמדנו שרבי דוסא אין מצטרף לפי דעתו חצי שיעור להשלים בו שיעור טומאה בטומאת מגע ובטומאת משא בין במת בין בנבילה ועוד יתבאר לך בהרבה מקומות ממסכת אהלות כי כשיאהיל האדם הוא עצמו על המת או על מה שיטמא מן המת באהל שהוא טמא וכשיהיה האדם בבית שיש בו חצי זית מן המת ויוציא אבר מאבריו חוץ לבית ויגע בחצי זית אחד או יגע בחצי זית בקצת גופו שהוא טמא לדעת חכמים יראה מזה שנוגע ומאהיל כפי סברתם שוה וכי אלה השני מינין משם אחד הם אחר כן אמר אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור וזה יורה כי נוגע ומאהיל אינם משם אחד וכבר ביאר הגמרא פירוש זה המחלוקת כפי פשוטו ואמר שנוגע ומאהיל שני שמות כמו שנתבאר בכאן באמרו אבל הנוגע בחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור ואולם אמר בתחלה ובמת הנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית הוא כמו שאבאר והוא שתהיה תיבה על דרך משל על גבה חצי זית מן המת ותיבה שניה על גבי ראשונה ובין זו לזו פחות מטפח והוא מאהיל על אותו חצי זית אחר וכי יגע חצי זית אחר מן המת באותה תיבה העליונה הנה היא נטמאת לפי שיצטרף החצי זית שנגע בה לחצי זית שהאהילה עליו וכאילו נגע בה זית מן המת ואמנם נתחייב דין זה לפי שהוא גבוה מאותו חצי זית פחות מטפח שהוא פחות משיעור אהל כמו שיתבאר במקומות ממסכת אהלות אבל אילו היה בין השתי תיבות טפח או יותר לא היתה נטמאת התיבה ואפי' לדעת חכמים לפי שנוגע ומאהיל שני שמות וזה פירוש אמרם בטומאה רצוצה בין שני מגדלין עסקינן ואין ביניהן פותח טפח שנגע חצי זית בתיבה התחתונה ויהיה חצי זית בקרקע התיבה העליונה בענין שיאהיל החצי על התיבה התחתונה וביניהן פחות מטפח הן גם כן מתטמאות על הדרך שזכרנו לפי שנחשוב הכל נגיעה לקרבן החצי זית אחר התחתונה ואין ביניהן טפח הוא מן הדבר

אשר הוא האהיל בו הוא האהיל עליו אבל מאהיל באהל שלם ונוגע אינו מצטרף לדעת חכמים כמו שהמשיל באמרו אבל הנוגע בכחצי זית וכו' ורבי מאיר חולק ואומר חכמים ג"כ סוברין שאהל ונוגע מצטרפין ואין הלכה כרבי מאיר והעולה בידינו מזה שנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית טהור אא"כ אין בינו ובינו טפח שחכמים מטמאים וכן אם היה החצי הוא המאהיל ובינו ובין הדבר שהוא מאהיל עליו פחות מטפח רבי דוסא מטהר לפי שהוא אצלו נוגע ומאהיל וחכמים מטמאין לפי שהוא אצלם כמו שנגע בשני חצאי זיתים כיון שאין בינו ובין חצי זית אחר ריחוק אויר האהל שהוא אינו פחות מטפח ואין הלכה כרבי דוסא בן הרכינס בכל ועוד יתבאר פירוש הלכה זו בפרק שלישי מאהלות:

משנה ב

אוכל פרוד. הוא כשאוכלים טמאים נפרדי החלקים הם צבורים במקום אחד כגון אגוזים או פסתקי או אסתרובלי כשנטמאו והיו עשוין ערימה ובאותה ערימה כביצה שהוא שיעור טומאת אוכלין ר"ל שזה השיעור מן אוכלין טמאין מטמא זולתו ר' דוסא אומר הואיל והם פרודין ואפי' בזמן שהגוף האחד מהם כביצה אינן מצטרפות לכביצה ולא יטמאו אוכלין אחרים כשנגעו בהן.

ואסימון. כסף שאינו מצוייר ואינו עשוי מטבע והעקר אצלנו שפירות מעשר אינן נפדין אלא בכסף מצוייר אמר רחמנא וצרת הכסף בידך ואמרו ז"ל דבר שעליו צורה. ואמרו בידים כשנטמאו בדברים שמטמאין את הידים בלבד וישאר הגוף טהור כגון שיגע בידו אוכלין טמאין או משקין טמאין הנה הוא יטביל ידים במים ויטהרו ידיו כמו שיתבאר במסכת ידים וכבר זכרנו מזה קצת במסכת חגיגה ומותר לו להשתמש בקדשים כולן זולתי בפרה אדומה והיא הנקראת חטאת בהחלט כדאמר רחמנא חטאת היא כי כשנטמאו ידיו נטמא כל גופו וחייב לטהר וכבר נתבאר זה בחגיגה ועוד יתבאר היטב בעיקריו בפרק עשירי ממסכת פרה ור' דוסא אומר שהוא ג"כ יטביל ידיו לחטאת ולא יטמא כל גופו ואין הלכה כר' דוסא בכולם ממה שזכר:

משנה ג

מעי האבטיח. הזרע והרוטב שבתוכו וקניבת ירק הקצוות שחותכים ומשליכים מן הירק כשמחתכין אותו לבשל. ואמרו מנה מנה ופרס שיגוז מכל אחת ק"נ דינרין שהן שבעה ושלשים סלע וחצי ומה שאמרו חז"ל כל שהן הוא שיגוז מן החמש רחלות ששים סלעים ובלבד שיהא החומש י"ב סלעים מכל אחת ועוד יתבאר זה בפ' י"ב ממס' חולין ואין הלכה כרבי דוסא בשום דבר מזה:

משנה ד

חוצלות המחצלות הנעשות מן הגמי וכיוצא בו והיו עשויות מלאכה עבה והיתה להם שפה סביב כמו שנבאר בגמרא סוכה ר' דוסא אומר שהן נטמאות במת בלבד ואינן נטמאות במשכב הזב לפי שאינן ראויות לשבת עליהן וחכ"א שהן ראויות למשכב ולפיכך מתטמאות במדרס הזב ג"כ וחוזרים משכב:

וקליעות הן חוטין מעשה עבות וכן אמרו בגמרא שכן עני קולע ג' חוטין לתלות בצואר בתו הקטנה ורבי דוסא אומר שאותה קליעה אינה כאריגה ולא יהיו אותן חוטין כבגדים ולא יטמא מלבד אותה קליעה שמכניסין במכנסיים בלבד כלומר האבנט פתיגיל מלה מורכבת מן פתיל גיל וחכמים מטמאין אותן כולן מלבד הקליעה שעושין מוכרי הצמר לקשור בה אגודות הצמר לפי שזו אינה מכלל הכלים אבל היא במקום חבל או מיתר ואין הלכה כר' דוסא:

משנה ה

הקלע הוא כלי שזורקים בו האבנים והוא לשון המקרא יקלענה בתוך כף הקלע וממנו נגזר קולע באבן וצורתו ידוע ומפורסם ובשתי קצותיו ב' יתרין ארוכין אחד מהן בקצתו לול תכנס בו האצבע והוא הנקרא בית אצבע והקצה האחר הוא שאוחזין ביד כשזורקין האבן וכשמסבב הקלע באויר ורוצה להשליך האבן יתיר אותו מידו וישמע ממנו צליל כמו שמכים בשוטים ולפיכך נקראת פקיע ההכאה בשוט כמו שנתבאר בשקלים (פ"ה) באמרו בן בבי על הפקיע והמקום מן הקלע שמשימים בו האבן היא בית קבול שלה. ואין הלכה כר' דוסא:

משנה ו

כשאמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת על העיקר שבידינו הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומה שחייב שתפסל כשנשבית בשביל העובד כוכבים שבא עליה ועשאה זונה כמו שבארנו בקידושין בפרק אחרון. ואין הלכה כר' דוסא:

משנה ז

הספק הראשון שיהיה המצורע ראשון עומד תחת צל ויעבור איש טהור משם ויסתפק אם נכנס תחת אהל מן המצורע ונתטמא כמו שנתבאר בפרק י"ג מנגעים או לא נכנס עמו באהל הספק השני שיהיה האיש הטהור תחת צל ויעבור המצורע תחת אותו הצל ונסתפק אם עמד המצורע כשנכנס עמו תחת האהל ונטמא או לא עמד ולא טמא אותו כמו שנתבאר באותו פרק מנגעים שכשיהיה הטמא עובר לא יטמא אלא אם עמד ועל ענין זה אמר בסוף המשנה ספק האהיל ספק לא האהיל והספק השלישי שיהיה דבר

טמא ברה"י ודבר טהור ברה"ר והספק הרביעי שיהיה הענין בהפך כלומר הטמא ברה"ר וטהור ברה"י ונגע באחד מן השני דברים או הסיטו ולא ידע אם בדבר טמא נגע או הסיט או בדבר הטהור ר' יהושע אומר הואיל ואירע שתוף עם רה"י טמא ומן העיקרים המוסכמים עליהם שספק טומאה ברה"י טמא הוא טמא וחכ"א כיון שנשתתף בספק ברשות הרבים וספק טומאה ברה"ר טהור הוא טהור והלכה כחכמים בכל ועוד יתבאר הלכה זו ופירושה גם כן בפרק ששי ממסכת טהרות:

משנה ח

מסמר שלחני. השלחני יש לו מסמר בתיבתו שתולה בו המאזנים שלו וגריס הם פולים טחונים: וגרוסות הם שמוכרין הפול הטחון והתיבה ששמין בה אותן הפולים אינו מתוקן במלאכה והיה תבניתו אצלם בספק עד שחולקין בו אם הוא בתבנית הכלים או לא:

ואבן השעות אבן רחבה וחלקה קבוע בקרקע ומעגלין בה עגול ובמוצק אותו עגול מסמר עומד על זויות עומדות והוא נעשה על הרוב פחות מרובע האלכסון באורך ורושמין באותו עגול קוים ישרים כדרך מלאכות הכלים וכתוב על כל קו מהם שם השעה שנעשית בשביל אותו הקו וכל שעה שיפול (על ראשו) צל של אותו המסמר על קו מאותן הקוים נודע כמה שעות עברו מן היום ושם כלי זה מפורסם אצל האצטגנינין בלשון ערבי אל בנאט"ה. ואין הלכה כרבי צדוק ועוד יתבאר זה בפרק י"ב מכלים:

משנה ט

טני הוא כלי מכיל חצי סאה מברזל או מנחשת ויניחו אותו בעלי בתים לבשל בם הדברים הנגרים והרופאים ישימו בהם הרטיות:

ומגרדות [צ"ל ומגרדות כו' להתגרד כו' לגרוד. יעב"ץ] שם לכלים עושין להתגרר בהם מברזל או מנחושת תולין אותן במרחצאות וכל הנכנס לרחוץ נוטל אחד מהן לגרור בה רגליו ויש לה שלשלת קטנה שהיא תלויה בה ובאותו התלוי נפלה המחלוקת אם הוא מכלי מתכות ומקבל טומאה או לא:

וגלמי כלי מתכות כלי המתכות שיש לה תבנית הכלי ואין מלאכתה מתוקנת כל צרכה כגון שאירע לה שאינה שוה ומיושרת או שאינה [גרודה יעב"ץ] גרורה או שאינה לטושה וכיוצא בזה כמו שנבאר ונפרש בתכלית הביאור בפרק י"א מכלים:

וטבלא. לוח ואין הלכה כר"ג ועוד תבא משנה זו בפירוש בפרק י"ב מכלים:

משנה י

בית שמאי אומרים אין אופין מיו"ט לשבת אלא אם כן עירב בפת ואין מבשלין אלא אם כן עירב בתבשיל ואין טומנין את החמין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מערב יום טוב

וב"ה אינן מחייבין זולתי עירובי תבשילין בלבד וכן הוא מותר לו לאפות ולבשל ולהחם חמין ור"ג אומר כדעת בית שמאי כי אסור להחם חמין ביום טוב ולהטמין אותן כדי שיהנה מהן בשבת אלא אם כן היו לו חמין טמונין מערב יום טוב כעין עירובי תבשילין:
והמנורה הנזכרת בכאן היא מתפרקת פרקים פרקים בית שמאי אוסרין להרכיב אותן ולחבר אותן חתיכות לפי שנראה כבונה ביו"ט ובית הלל אומרים אין בנין בכלים ופירוש זוקפין שמציבין ומעמידין תבניתה תרגום וגם נצבה אף אזדקפת:
וגריצין עשויה ככרים עבים:
ורקיק פת עשויה ככרים דקין ואין הכוונה לא שיהיה הככר גדול ולא קטן אבל הכוונה רוב הבצק ומיעוטו שבית שמאי אוסרין שילוש אדם לישה גדולה ביו"ט ובית הלל מתירין זה זולתי בפסח בלבד כי זה לדברי הכל אין לשין אלא שיעור חלה וכבר פירשתי שיעור חלה בראש מס' זו:
וחרי מין מן הפת גדול הגוף כמו והנה שלשה סלי חרי על ראשי. ואין הלכה כר"ג בכל:

משנה יא

מכבדין בין המטות. ואע"פ שהקרקע עפר:
ומניחין את המוגמר. שורפין את הקטורת להריח בה אבל לגמר את הכלים והבגדים לדברי הכל אסור:
וגדי מקולס הוא שיהיה צלי ראשו על כרעיו ועל קרבו כגון שה הפסח שהיו אוכלים בירושלם והלכה כחכמים:

משנה יב

פרתו. רצונו לומר שהתיר לצאת בה לפי שהפרה היתה לאשה שהיתה בשכונתו ולפי שלא מיחה בה יחסו אותו לו ורצועה זו בין שהיא עשויה לנוי או לסימן כדי שלא תתערב עם אחרות הכל אסור לפי שהוא משאוי כמו שנתבאר בפרק חמישי משבת:
וקירוד הוא הסרת הזבובים הקטנים הנאחזים בירכות הבהמות והם מניחין המקומות פצועין כשעוקרין אותן. וקרצוף הוא הסרת הזבובים הגדולים שאין פוצעין המקום שהן אוחזין בהם וחכמים אוסרין להסיר הגדולים שאין עושין חבורה גזרה משום אותן שעושין חבורה לפי שסוברין שדבר שאין מתכוין אסור כר"י (בן בתירה). והלכה כר' אלעזר דאמר דבר שאין מתכוין מותר וכבר קדם פי' הלכה זו עם השתי הלכות שלפניה בפ"ב מביצה:

פרק ד

משנה א

תרנגולת העומדת לגדל ביצים אין מחלוקת שביצתה אסורה לפי שהיא מוקצית אבל מחלוקתם בתרנגולת העומדת לאכילה וטעם איסור ב"ה לפי שביצה שנולדה היום נגמרה ברייתה ביום שלפניו וכשיהיה יום טוב אחר שבת תהיה ביצה זו שנולדה ביו"ט נגמרה הויתה בשבת ובה"א חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכין ליו"ט ונאסרה ביצה שנולדה בכל יו"ט גזרה יו"ט אחר שבת:

שאור הוא שלשין בו העיסה ומתחמצת בו ואין מחלוקתם לענין אכילה אבל הכל מודים שלענין אכילה זה וזה בכזית ואמנם מחלוקתם לענין ביעור בית הלל אומרים ילפינן ביעור מאכילה וב"ש אומרים אי אפשר שלא יהיה ביניהם הפרש כיון שזכרה התורה שאור וחמץ:

משנה ב

השוחט חיה ועוף ביום טוב. אינו ר"ל בכאן מי שעבר ושחט אבל הוא אומר מי שירצה לשחוט כשישאלנו היאך יהיה שוחט ביו"ט מה יהיה משפטו ואמר שב"ש אומרים [יחפור בדקר ויכסה וב"ה אומרים] לא ישחוט עד שיהיה לו עפר מוכן לומר שהפריש לו מקום מערב יום טוב ויאמרו ומודים שאם שחטו שיחפור בדקר זהו בשני תנאים שיהיה הדקר נעוץ בעפר ויעקור אותו ובעקירתו נעקר העפר והתנאי השני שיהיה העפר תיחוח לא יהיה קשה ולא מעובה ומאמר ב"ש יחפור לכתחלה ויכסה על הפנים האלה אמרוהו ואפר כירה אין בו מחלוקת כדי שיודו אבל הוא תחלת דברים הודיענו שהאפר מוכן ומותר לשחוט בו ובתנאי שיהיה האפר מערב יום טוב אבל אם הדליק העצים ביו"ט לבשל בהם ונעשו אפר אין מותר לכסות בו אלא בעוד שהוא חם כדי שתתבשל בו ביצת תרנגולת ולפי שהוא ראוי לבשל מותר לנענעו ולכסות בו אבל כשיתקרר אסור לנענעו לפי שהוא נולד כמו ששמנו זה עיקר בראש מסכת ביצה ולשם קדם פי' משנה זו עם אשר לפניה:

משנה ג

כבר בארנו בפרק ראשון ממסכת פיאה כי ההפקר אינו חייב בפיאה ולא במעשרות ומי שהפקיר לעניים בלבד אומרים בית שמאי שהוא הפקר ואינו חייב בפאה ולא כיוצא בה ומביאים ראיה על זה ממה שאמרה תורה לעני ולגר תעזוב אותם אמרו יש עזיבה אחרת

לעניים ולא לעשירים וב"ה מביאין ראיה ממה שנאמר תשמטנה ונטשתה אמרו יש לך נטישה אחרת כזו:

משנה ד

גפה. מנעול החלקה נגזר מן גיפו הדלתות (נחמיה ז):
וגדיש צבור העמרים וכלים כלי המחרישה וכבר באר הגמ' שמחלוקתם הוא כשלקח העומר לשאת אותו אחר כן נתנו בצד אחד מאלה הנזכרים ושכחו לשם בית שמאי אומרים הואיל ולקחו זכה בו ומה ששכחו אחר כן אינה שכחה ובית הלל אומרים שכחה אבל אם לא לקחו כל עיקר אין מחלוקת שאינה שכחה וכבר קדם פי' הלכה זו עם אשר לפניה בפ"ו ממסכת פיאה:

משנה ה

אמרו כרם רבעי וה"ה בשאר אילנות שחייבין בערלה ואמנם זכר הכרם על דרך משל ואמרה תורה בנטע רבעי קדש הלולים ואמר במעשר קדש לה' ב"ה דרשי קדש קדש וידינו בו דין מעשר והוא שמוסיף בו חומש אם פדאו לעצמו כמו שנאמר אם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו וחייב בביעור והוא שיסיר אותו מביתו כשישלים עניינו כמו שבארנו בפרק חמישי ממעשר שני וזהו שאמר (יתעלה) בערתי הקדש מן הבית ולפיכך ג"כ אינו חייב בפרט ועוללות לפי שהוא כמו מן המעשר אלא דורכין אותו כולו ויאכל בירושלים כמו מעשר שני כמו שבארנו בפרק שביעי מפיאה וב"ש אומרים אין דנין בו בשום דבר מאלה הדינין לפי שלא נתבאר במקרא כלום מזה ומעמידין אותו ממון בעלים אבל יאכל בירושלים ולפיכך יפדו העניים לעצמם הפרט והעוללות כדי שיאכלום בארצותם וישארו דמיהם בידיהם כדי שיאכלום [בירושלים] והלכה זו נשנית בפרק שביעי מפיאה ובפרק ה' ממעשר שני:

משנה ו

כבר ידעת שמעקרינו שהאוכלין אינן מטמאין אלא אחר הכשר באחד מן השבעה משקין או תולדותיהן כמו שנבאר בפרק אחרון ממכשירין ולשם נתבאר עוד כי המים השחורים שהם תמצית הזיתים והוא הנקרא מוהל שהוא מכשיר ומעיקרי ההכשר גם כן כי לא יהיה אלא ברצון בעלים כמו שאמר יתברך וכי יותן מים על זרע והוא כתוב יתן ולמדנו מפי הקבלה יותן דומיא דיתן מה יתן לרצונו אף יותן לרצונו וכשזורקים מלח על הזיתים ונותנין אותם בחבית כדי לכבשם ולרכך אותם אין ספק שיצא עמהם אותו המוהל ונושרים בו הזיתים אומרים בית שמאי שאין צריך לנקוב החבית כדי שיזלו המים הנמצים מן הזיתים לפי שאף על פי שיתקבץ וישרה אותם והוא מן המכשירים הואיל

ואין כוונתו שישרו ואין תועלת לו בזה אינן מוכשרין וב"ה אומרים כל זמן שלא יקוב החבית ברצונו נשרו לפי שידוע הוא שהמים יתקבצו וישרו אותם והוא מן המכשירין. ואמרו שהיא טהורה רצונו לומר שהזיתים אינן מוכשרין באותן המים הואיל ועשה נקב בחבית וגלה דעתו שאין כוונתו שיכנס המוהל ואע"פ שהנקב נסתם בשמרים ונתכנסו המים לא יכשיר הואיל ואין זה לרצונו ופעמים אומרים בהחלט שם הטהרה על הדבר שאינו מוכשר כמו שנבאר במסכת מכשירין:

אע"פ שהוא מנטף. ר"ל שהשמן ניזל ממנו וב"ה אומרים אם היה מן השמן על גופו כדי סיכת אבר קטן בלבד והוא האצבע הקטנה מאצבעות היד אבל אם הוא יותר הוא טמא בשביל השמן שנטמא בהתטמאו ונשאר על גופו ואין מטהרין המשקין טמאים במי מקוה אלא המים בלבד כמו שיתבאר בפרק ד' דמכשירין וכבר קדם מזה קצת בפרק שני מביצה. ופירוש טופח שילחלח הכף בשמן. טופח ומטפיח שילחלח הכף ליחלוח שכשיגע בה הכף האחרת שתלחלח אותה גם היא ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ז

כבר בארנו בפרק ראשון מקדושין שהדינר הוא משקל ששה ותשעים שעורות כסף שנקרא בערבי חכ"ה ואיסר רובע המעה והדינר הוא שש [צ"ל מעה] עשרה כסף ולפי זה החשבון יהיה משקל האיסר ארבע שעורות והפרוטה הוא משקל חצי שעורה כסף ומה ששמעתי מאבא מרי זצ"ל ששמע מרבותיו תמיד והוא המפורסם אצלנו שזה הנקראת חכ"ה בערבי אשר בה שוקלין הוא זרע אחד מן השעורים:

וגט ישן הוא שיכתוב גט לאשתו ולאחר כן ישב עמה וישאר הגט אצלו אחר כן יגרש אותה לגמרי ונתן לה הגט ראשון בעצמו בית הלל אוסרין זה שאומרין חיישינן שמא גיטה קודם לבנה לפי שאפשר שיולד לו ממנה בן אחר זמן כתיבת הגט שיתן לה ובית שמאי אינן חוששין לזה ודע כי פסק ההלכה כי מי שגרש את אשתו בגט ישן תנשא בו לכתחלה כמו שבארנו בגיטין. ואמרו ולנה עמו בפונדקי ובלבד שיהיו שם שני עדים שנתיחדה עמו:

ב"ה אומרים הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה וכאילו נבעלה בפניהם ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואמנם בעלה לשם קידושין והרי קדשה בפניהם בביאה:

ב"ש אומרים עד שיעידו ב' עדים בבעילה וכבר קדם זו ההלכה בפ' (ה') [ח'] מגיטין ופי' גם בה שהוא מכירה ונהוג עמה וענין אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות שיבעל אדם בפני עדים בעילה לשם זנות והוא יכול שתהיה שלא לשם זנות והוי יודע ענין זה כי הוא נפלא מאד ונפתחים בו מנעולים:

משנה ח

ב"ש שאומרים שהצרה חייבת בחליצה לפי דעתם ראוי כשחלצה חזרה גרושה ופסלה מן הכהונה ולדעת ב"ה אינה גרושה לפי שיהא כאילו חלץ לאשה שאינה אשת אחיו או שגירש אשה שאינה אשתו וכשנתייבמה הצרה פוסלין לפי שהוא זנות והזונה אסורה לכהן:

ולא נמנעו אלו מאלו לפי שלא היו חושדין אלו ואלו שיטעו אותם בדבר שסוברין שהוא אסור שיאמרו להם שהוא מותר וכבר בארנו הלכה זו בראש יבמות ג"כ:

משנה ט

מאמר הוא הקידושין ואין הקידושין לדעת ב"ה קנין גמור ביבמה כדי שתדחה אחותה משום אחות אשה ולפיכך יחלוץ לה עד שתסתלק זיקתו ותהיה מותרת לכל אדם ונותן גט בשביל המאמר לפי שאין מתיר איסור המאמר אלא גט והראוי שיתן הגט בתחילה כמו שאמרו במשנה מוציא את אשתו בגט וחליצה וכבר קדם פי' הלכה זו ועיקרה בפרק שלישי מיבמות:

משנה י

אם הוסיף על שבת אחת יוציא ויתן כתובתה או יתחרט ויתיר שבועה וכמו שביארנו בפרק חמישי מכתובות. ופירוש אור לשמונים ואחד ליל אחד ושמונים מעת לידתה נקבה ועיקר הלכה זו כי האשה שילדה וולדות הרבה אינה חייבת אלא קרבן אחד ואם הפילה כמו כן היא חייבת קרבן ובלבד שיהא בו מצורת האדם כמו שנתבאר בריש כריתות ולשון התורה ביולדת נקבה כי אחר מלאת שמונים יום תביא קרבן והוא שנאמר ובמלאת ימי טהרה וגו' וכל נפל שהפילה האשה באלה השמונים יום אינה חייבת עליו קרבן לדברי הכל לפי שהוא בימי הלידה הראשונה ודינה דין האשה שילדה וולדות הרבה וכשהפילה יום אחד ושמונים אין מחלוקת ג"כ שהיא חייבת קרבן לפי שהוא לידה השנית כיון שעברו ימי הלידה הראשונה אבל מחלוקתם במה שתפיל ליל אחד ושמונים ב"ש אומרים כאילו הפילה בתוך ימי טהרה ואינה חייבת זולתי קרבן אחד בשביל שהוא מוטל עליה מן הלידה הראשונה וב"ה מחייבין אותה שני קרבנות אחד על הלידה הראשונה וקרבן שני על הנפל כאילו הפילה אותו יום אחד ושמונים שהוא אחר מלאת ועוד תבא הלכה זו בראש כריתות ולשם נבאר ונפרש לאיזה ענין חולקים בליל אחד ושמונים ליולדת נקבה ולא נחלקו במה שתפיל ליל א' וארבעים אם יולדת זכר:

וסדין. שלמת פשתים יתעטף בו האיש אומרים ב"ש אינו חייב בציצית לפי שהציצית בפשתים שעטנז מפני התכלת שאינו אלא מצמר תכלת וזה מותר ביום לפי שנאמר

וראיתם אותו וזכרתם ולמדנו מפי הקבלה פרט לכסות לילה ומדרך בני אדם שלובשים סדיניהם בלילה ואם לבשו בלילה ובו תכלת יתחייב מלקות לפי שלא נאמר אתי עשה ודחי ל"ת אלא ביום שלבישתו מצות עשה וב"ה לא גזרי לכסות לילה:
וכלכלת השבת אמרו בתאנה המיוחדת לשבת ונשארה מאותה תאנה כלכלה אומרים ב"ה כיון שפירות אותה תאנה מוכנים לשבת תמיד ומעיקרנו שבת קובעת למעשר הנה כבר נקבעו למעשר ואין מותר לו לאכול מכלכלה זו ואפילו עראי עד שיעשר וב"ש אומרים לא הוקבעו למעשר ביחוד זה וכבר קדמה הלכה זו בפרק ד' ממעשרות:

משנה יא

הכל מודים שאין נזירות בחו"ל וזה שנדר בחוצה לארץ קנסי ליה ב"ש שמן הקנס שיקיים סתם נזירות בא"י והוא ל' יום וב"ה יקנסו אותו שיקיים הנזירות שקבל על עצמו בא"י ואפילו היה מאה שנה ושיהא נזיר שתים שיעמוד נזיר ששים יום וכבר קדמה הלכה זו בפירושה בפרק שלישי מנזירות:

משנה יב

המאמר הוא באכסדרה שנסדקה והיתה טומאה בצד זה וכלים בצד זה ואין ספק שהכלים טהורים הואיל והגג נסדק והופרש זה החצי וכשיהיה בארץ כנגד אותו הסדק אוהל כרומו טפח או יותר נחשבהו כאילו עלה וסתם אותו הסדק כיון שהוא כנגדו ונתחברו הטומאה והכלים וחזר הכל תחת אהל אחד ואם היה אדם תחת הסדק של אכסדרה אומרים ב"ש לא עירב את הטומאה לפי שהוא כדבר הצמות ואין שם חלל גבוה מן הקרקע:
וב"ה אומרים האדם חלול הוא וצד העליון ממנו כאילו הוא אהל על הצד התחתון מדובק בקרקע ובגובה חללו יותר מטפח ולפיכך יביא את הטומאה לצד השני של אכסדרה ששם הכלים וזולתם ועוד תבא הלכה זו בפרק אחד עשר מאהלות:

פרק ה

משנה א

ביצת הנבלה הוא שישחוט עוף ויפסול אותו בשחיטתו וימצא בו ביצה אם היא שלימה ונתקשה קליפתה כגון הביצים שנמכרים בשוק היא מותרת באכילה ואם יש בקליפתה רכות ואפי' דבר מועט היא אסורה לפי שהוא מכלל בני מעיה אבל ביצת עוף טריפה היא אסורה מטעם שזכר. ועיקר הוא בידינו שהנכרים אין מטמאין לא בנדה ולא בזיבה לפי שנאמר בזב דבר אל בני ישראל בני ישראל מטמאין בזיבה ואין הנכרים מטמאין

בזיבה אבל גזרו עליהם שיהיו כזבין לכל דבריהם והם זבין מדרבנן ב"ש מטהרים דם הנכרית על עיקר דין תורה ונותנין הגזרה דרבנן ברוקה ומימי רגליה שהוא מצוי תמיד שיהא כרוק הזב ומימי רגליו ובזה ידוע שהוא מדרבנן בהיות דמה טהור לפי שאילו היתה זבה מן התורה הכל היה טמא והיה דמה כדם זבה וב"ה אומרים זה שהשוינו דמה עם רוקה ומימי רגליה ואסרנו הכל בטומאה אחת מודה שהוא מדרבנן. וענין כרוקה וכמימי רגליה שהוא יטמא לח ולא יטמא יבש ואין כך דם הנדה אמתית שהוא מן התורה לפי שהוא מטמא לח ויבש כמו שנתבאר בפ' ז' מנדה:

ודם טהרה של מצורעת הוא הדם שתראה האשה המצורעת אחר ז' לזכר וי"ד של נקבה ועוד יבא פירוש זה בפ' שמיני מנדה:

ופירוש בטובה בטובתו כאילו עשה לו צרכו או עשה לו עמו חסד ומניח אותו לאכול מפירות ארצו כמו שנתבאר בפרק ד' משביעית:

וחמת כלי מעור ששמין בו מימיהן הולכי דרכים ואומרים ב"ש שזה החמת שנקב [צ"ל מקצתו. יעב"ץ.] (מצדו) [וצררו וכ"ה בדפו"י] צריך שיקמט העור ויתקשה על המקום הצרור כמו שמנהג כשיעמוד זמן ארוך שיארע לו והוא אמרו צרורה גזור מן הצוררים ויהיה הקשר בזה כל כך חזק. יעב"ץ. שיחזיק זה החמת הדבר שמשימין בו ותעמוד בו ובכן תהיה החמת מקבלת טומאה כמו שהיתה מתחלה ובה"א כיון שקשרה תקבל טומאה ואף על פי שאינה צרורה ולא נקמט העור ולא נתקשה מקום הקשירה:

משנה ב

בשר עוף בחלב אינו מן התורה ואף על פי כן אומרים ב"ה אינו עולה משום הרגל עבירה: ואמרו (ספרי פ' קרח) שומע אני יתרום זיתים על השמן וענבים על היין תלמוד לומר כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מן הגורן מן הגמור וכבר קדמה זו ההלכה בפרק ראשון מתרומות וצריך אדם שירחיק ארבע אמות מן הכרם ואז יזרע הירק וזו היא עבודת הכרם ואם לא הרחיק וזרע כלאים בצד הכרם אמר רחמנא פן תקדש המלאה הזרע ב"ש שאומרים שתבואת שורה אחת נקרית כרם אומרים שתבואת שורה אחת עם אותם הזרעים נשרפים וב"ה שאומרים שאינו נקרא כרם פחות משתי שורות ראוי לפי דעתם שישרפו תבואת שתי שורות והוא שנפל עליהם שם תבואת הכרם וכבר בארנו זה בפרק ד' מכלאים:

ומעיסה הוא שירתיח המים בקדרה עד שיהיו רותחין בתכלית הרתיחה ויטיל בהם הקמח וינענעו עד שיתעבה ויתבשל וזה אינו חייב בחלה לב"ש וכבר בארנו זה בראש חלה:

בחרדלית הוא בחלוף ה"א בחי"ת ועקרו הרדלית ר"ל הר חלש והענין מימי הגשמים שיורדין ממקום גבוה כגון הר קטן או גבעה כשיגר ממנו נהר קטן אומרים ב"ש הרי הן כזוחלין ואע"פ שאין להם עיקר ומטבילין בהם את הכלים וב"ה אוסרין ועוד יתבאר בפ"ה ממקואות. וכבר פירשנו בשמיני מפסחים שמחלוקתם בגר בלבד שבית (שמאי) [הלל] אומרים שמא בשנה הבאה יהיה טמא מת ויאמר כמו שטהרתי בשנה שעברה ואכלתי פסח בערב כמו כן עתה אטבול ואוכל בערב אבל ערל ישראל אין בו מחלוקת שהוא טובל ואוכל פסחו לערב:

משנה ג

וכבר ידעת שכתבי הקדש הן מטמאין את הידים ונחלקו בקהלת אם הוא מכתבי הקדש לענין זה או לא ועוד יתבאר בשלישי מן ידים. ועוד יתבאר בסוף פרה שמי חטאת כשהוזו על הטמא וטהרו אותו ואח"כ נזלו מגופו על הקרקע או על הבגדים כי הנוגע בהם אחר כן אינן מטמאין אותו לפי שכבר נעשה עליו מצותן:

וקצח הוא הנקרא בערבי שונין ב"ש אומרים שאין חושבים אותם מן האוכלים ולפיכך אינו מתטמא ואינו חייב במעשר מאותו טעם לפי שאינו אוכל והוא לדעת ב"ה אוכל ויתחייב כחיובי האוכל מן הטומאה ומן המעשרות ועוד יתבאר זה בסוף עוקצים:

משנה ד

דם יולדת שלא טבלה. הוא הדם אשר רואה אחר שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה כשלא טבלה ליל יום שמיני או ליל החמשה עשר לפי שאם טבלה הוא דם טוהר בלי ספק ב"ה אומרים כיון שלא טבלה לא נתפרשה מן הנדות ולפיכך מטמא לח ויבש כדם הנדה וב"ש אומרים אמנם תועלת הטבילה שתהא מותרת לבעלה אבל שיחשוב דם טוהר טמא מפני שלא טבלה לא ודע כשילדה בזוב ומלאו לה שבעה לזכר וי"ד לנקבה וספרה עם זה לתשלום שבעה ימים נקיים כדין כל זבה ולא טבלה וראתה דם אחר כן בית שמאי מטהרין וב"ה מטמאין וזה עיקר מחלוקתם ואמנם הסכימו על יולדת בזוב שלא ספרה שבעה ימי נקיים ולא טבלה שלא נבדלה מן הזבות בלא ספק:

משנה ה

מפני שכל אחד מן השני אחים נפלה זיקתו על שתיהם וכאילו שתיהם נעשו צרות זו לזו ולפיכך לא יקחו אחת מהן ופסק ההלכה כי אם קדמו וכנסו יקיימו כמו שבארנו בפרק שלישי מיבמות:

משנה ו

עוד תראה לשון מאמרו בחמישי מנגעים איזהו שער הפקודה מי שהיתה בו בהרת ובו שער לבן והפכה הבהרת והניחה שער לבן במקומו וחזרה וזה כי מן העיקרים המתבארים לשם שבהרת שיהיה שם סימן טומאתה שער לבן ותהיה הבהרת קודמת לשער הלבן כמו שנאמר והיא הפכה שער לבן שהפכה הבהרת ואומר (רבי) עקביא בן מהללאל הכוונה שישנה את זה השער עצם מהבהרת וזה השער הבהרת בעצמה היא ששנתה אותו וחכ"א הכוונה שישנה את זה השער הזאת הבהרת ועד שתהיה זאת הבהרת בעצמה היא ששנתה אותו והוא ענין מאמרם והיא הפכה לא שהפכתו חבירתה. ונקרא זה שער פקודה על דרך משל כאילו הבהרת הפקידה אותו במקומה עד שתחזור אליו ועוד יתבאר בפרק שני מנדה שמראות הדם שמחמתם תטמא האשה ארבעה ומכללם משרת הכרכום ועקביא בן מהללאל אומר שהירוק דומה בזה המראה כלומר כמשרת הכרכום:

וגזיזת הבכור אסור אמרה תורה לא תגוז בכור צאנך וראוי לאכול הבכור בשנתו לא יאחר אותו אם הוא תמים קרב ויאכלוהו הכהנים ואם הוא בעל מום יאכל בכל מקום והאכילה שנה כלומר בשנתו לפיכך אסור בדרך גזיזה שיגוז בכור בעל מום כדי שלא יעכבהו הכהן ולא ישחטהו בשנתו ולפיכך אסור לו שיהנה בצמר שעליו עד שישחטהו ואם נפל הימנו דבר קודם שחיטה (רבי) עקביא מתיר ליהנות בו אחר השחיטה לפי שכיון ששחטו נסתלק מעליו האיסור וחכמים אוסרין אותו מפני הגיזה שמא ישהה ועוד יתבאר זה בפרק שלישי מבכורות: ואומר שגיורת משוחררת אין משקין אותה מי סוטה וכשהביאו ראיה ממה שעשו שמעיה ואבטליון אמר שהם לא השקוה מי סוטה על אמיתתה אבל עשו תחבולה שחשבה שהן מי סוטה והם כדמות מי סוטה ודוגמא הוא הדמיון ועשו זה לפי שהיתה גיורת והם גרים וכאילו הם לא סברו להרחיקה להסתפחה בדת ישראל וקשה זה הדבר על החכמים על שלעג עליהם ונדוהו:

ופירוש מלת פקפוק על בוריו הוא הדבר שאין לו קיום והוא רופף והביא אותו בכאן על דרך הדמיון באותו שהקל בטהרת הידים שהיא מדרבנן ונתקיימה בישראל ונתחזקה רצונו לומר שהידים מתטמאות מבלי שאר הגוף בדבר פלוני ובדבר פלוני כמו שזכרנו בזו המסכתא וכמו שהתבאר בידים והביא זה באורך:

משנה ז

אמר לו מוטב להניח דברי היחיד ולא אמר לו שזה הראוי לו ואתה יודע עיקר התורה אחרי רבים להטות ואמנם אמר זה שהוא ג"כ קבל מרבים כמו שזכר ואין מתנאי המקבל

שיהיו דבריו מרבים אבל כשהיו המקבלים רבים מרבים וקבל יחיד מרבים לעשות כדברי רבים שקבלו מרבים יותר ראוי כמו שבאר לו ומבואר הוא שאין הלכה (כר') כעקביא בן מהללאל בכל:

פרק ו

משנה א

אלו העדיות כולם מבוארים ועושים כהם ואמרו בירושלמי (ברכות פ"ד) בימי מלכות יון היו משלשלים להם שתי קופות של זהב והעלו להם שני כבשים פעם אחת שלשלו להם שתי קופות של זהב והעלו להם שני גדיים באותה שעה האיר להם הקב"ה עיניהם ומצאו שני טלאים מבוקרים בלשכת הטלאים ועל אותה העיד רבי יהודה בן בבא:

משנה ב

כבר ידעת שהמקראות הכתובי' בתורה בזב שהוא מטמא משכב ומושב ומשכב הזב ומושבו יטמא אדם ויטמא בגדים והוא שנאמר והאיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו וגו' אמנם כל מה שיהיה על הזב מן הבגדים והכלים ואפילו היו בינו וביניהם אלף חוצצין אותן המאכלים והמשקים נטמאים טומאה קלה והיא שנקראה טומאת מדף לפי שהיא מעליו מן עלה נדף ואותן בגדים או כלים אין מטמאין לא אדם ולא בגדים אבל מטמאין אוכלין ומשקין בלבד והביאו ראיה על טומאת מדף ממה שנאמר בזב וכל כלי עץ ישטף במים אמרו מה בא זה ללמדנו אם ללמוד שיטמא כלי שטף במגע והלא כבר נאמר והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו אם הנוגע בכלי שטף מטמא במגע הוא בעצמו לא יטמא כלי שטף במגע אם כן למה נאמר וכל כלי עץ אלא אוכלין ומשקין וכלים שעל גבי הזב ואמרו עוד וכל כלי עץ ישטף במים מלמד שהוא עושה על גביו מדף כל זה המיוחד בזב מאותן שדיניהם ודינו אחד רצונו לומר זבה ויולדת ונדה ונאמר כל המשכב אשר ישכב עליו הזב לא המת לפי שלא היה צריך להחזיר לו זכרון זב לפי שמת לא יטמא משכב כגון הזב ואם הצענו על דרך משל מאה בגדים זה למעלה מזה מחברו וישב זב על הבגד העליון כל המאה בגדים טמאים משכב ואין הפרש בין הבגד שהוא דבוק בגופו כשישב עליו או הבגד שסמוך לארץ וזה ענין טומאת משכב אבל אם שמו המת למעלה ממאה בגדים השלשה בגדים מהם בלבד טמאים והם אותו שנגע במת [והשני] לפי שנגע בראשון והשלישי לפי שנגע בב' וכל מה שאחר השלישי טהור כמו שבאר בריש אהלות ואין מטמא אותן מדרך משכב אלא בדרך נגיעה בלבד וכן אילו השלכנו על הזב מאה כסוין זה על זה הכסוי העליון טמא מדף ומטמא האוכלין ומשקין וכן כל

מה שלמעלה מן הבגד הדבוק בגופו הוא מטמא אוכלין ומשקין והוא טמא מדף אבל אם השלכנו על המת אין מטמא מהם זולתי הג' הסמוכין בלבד כמו שזכרנו ועוד תראה זה הענין בסדר טהרות במקואות ועיקרו ברביעי מזבים והביא ראיה ר' אליעזר בזה העיקר וסתר סברתו שאמר אבר מן המת טמא לפי שטומאת החיים גדולה מטומאת המתים וממה שראוי שלא תשכח שמחלוקתם אינו באבר מן המת שיש בו כזית לפי שכזית מן המת אין הפרש בינו ובין המת כולו והכל מודים בזה ואין חולק אבל מחלוקתם באבר קטן לפי שהעיקר אצלנו אברים אין להם שיעור. ואין הלכה כרבי אליעזר:

משנה ג

זה הדבר כולו מבואר אבל צריך לידע העיקרים המקובלים אשר כפי אותם העיקרים היה משא ומתן זה והראיה וזה כי העיקרים שהכל מודים בהם שאבר מן החי דינו בטומאה כדין מת כמו שנאמר ובחלל חרב או במת ולמדנו מפי הקבלה שהכוונה בכאן באמרו חלל חרב שהמקום שהפריד החרב מן האברים כמו המת עצמו לפי שאין הפרש בין חלל חרב או החנוק או הנסקל וזולתם מת נקראים הכל. ועיקר שני שעצם כשעורה מן המת מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל והוא מה שנאמר וכל הנוגע בעצם או בחלל ובאה הקבלה הלכה למשה מסיני שאותו העצם כשעורה. והעיקר השלישי שעצמות הנבלה והשרץ אינם מטמאין אבל מטמא בשרם שנאמר והנוגע בנבלתם ולמדנו מפי הקבלה בנבלתם ולא בעצמות ולא בקרנים ולא בטלפים ואל זה רמז בכאן באמרו שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים מה שאין כן בעצמות. והעיקר הרביעי שאבר מן החי או מן המת כשסר ממנו העצם אינו מטמא משום אבר וזה באומרו בעצם ר"ל עצם שהוא כאדם מה אדם בשר וגידים ועצמות אף כאן בשר וגידים ועצמות ואם הוא מבלי עצם כבשר מן המת בין שהוא מן המת או מן החי וזה אמרו בכאן חסר העצם טהור כלומר טהור משום אבר. והעיקר החמישי שפחות מכזית בשר מן המת טהור ואין טומאה בו כלל והעצם אפילו בכשעורה מטמא במגע ובמשא כמו שבארנו. והעיקר הששי שרוב בנינו או רוב מנינו של מת מטמא באהל ואפי' שאין באותן עצמות רובע הקב וכן רובע עצמות יטמא באהל ואע"פ שאין באותה הרובע לא רוב בנינו ולא רוב מנינו וזהו ענין אמרו רוב ורובע אמנם רקב הוא אפר מן המת הנשאר ממנו אחרי שנאבד לחותו ונדוקו עצמותיו ומתנאיו שיהיה המת כולו לא חסר ממנו אבר ונקבר ערום בארון מאבן גלל או עופרת וכיוצא בהם ממה שאינו כלה שיתערב מה שנדוק ממנו עם המת וכשיקח מאותו האפר המצוי באותו ארון מלא תרווד רקב ושיעורו מלא שתי הידים כאחת זה השיעור מטמא באהל וכבר קדם זכר קצת אלה העיקרים בפרק שביעי מנזירות ועוד יתבארו אלה הענינים

כולם בתכלית הביאור בפרק שני מאהלות וכשתדע אלה העיקרים כולם יתבארו לך כל המאמרים הקודמים והלכה כרבי יהושע:

פרק ז

משנה א

אמר רחמנא ופטר חמור תפדה בשה וגו' וכל בכור אדם בבניך תפדה רבי אליעזר אומר הקיש בכור חמור לבכור אדם וחכמים מביאין ראיה מאמרו פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה שרוצה בו פטר חמור כמו שנתבאר בספרי (ואומר) [ואמרו] לפדיה הקשתיו ולא לדבר אחר. והלכה כחכמים וזה העדות בריש בכורות גם כן:

משנה ב

חגבים מיני הארבה וצירן הוא הרוטב היוצא מהם ואינו אסור ואפילו מחגבים טמאין לפי שאין החגבין מבעלי הדם וכמו כן יכשיר צירן גם כן ואינו כגון משקין טמאים אבל הוא מתטמא וזהו אמרם מהו טהור להכשיר הא לטמא אפי' כל שהוא מטמא ועדות זו הלכה כמותה וכבר קדמה בעשירי מתרומות:

משנה ג

זוחלין הם המים הנגרים בנחלים ובנהרות ונוטפין הם המים הנוזלין טפות טפות מן המעינות ומן הנהרות גם כן ויתכנס מאותן טפות מקוה מים והעיקר אצלנו הזוחלין כמעיין והנוטפין כמקוה וכשיתקבצו הנוטפין עם הזוחלין והיו הזוחלין הרבה מן הנוטפין דין הכל כדין מעיין והם כשרים לקדש בהם מי חטאת כמו שיתבאר בחמישי ממקואות ועדות רבי צדוק ברורה:

משנה ד

כבר קדם שזוחלין (הוא) [הם] המים הנגרים על הארץ נגזר מזוחלי עפר. וקלוח הוא שפיכות המים והזלתן מן הכתלים והזחלה הוא לשון מורגל הרבה במשנה ובתוספתא והוא אומר כשנתן המים שיזחלו על עלה האגוז כלומר על קליפתו החיצונה הירוקה וישפך מאותה הקליפה אל מקום אחר הנה הוא נשאר כדין הזוחלין כמו שהיה לפי שאותן קליפות ואע"פ שיש בהם בית קיבול אינם כלים כדי שיהיה דין המים כדין המעיין שהעבירו על גבי כלים שאזכרנו עוד בחמישי ממקואות אבל הוא כזוחלים שהם כמעיין ומטהר בכל שהוא וכשר לקדש מי חטאת ולטבילת הזב כמו שיתבאר בריש מסכת מקואות. וכל אלו הלכות הן:

משנה ה

כדין אלו כלי חרס ויש בהן אפר פרה וכבר בארנו לך במסכתא זו שכלי חרס לא יטמא מגבו והכלי טהור בלי ספק אבל חכמים אומרים שהאפר נטמא ואינו ראוי לטהר בו לפי שנאמר באפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור ואין זה מקום טהור ורבי אליעזר אומר הואיל והכלי לא נטמא אותו האפר במקום טהור הוא ועוד תבא הלכה זו בפירושה בעשירי מפרה. וכבר ידעת שסתם נזירות שלשים יום וכשגלח יום שלשים נחשוב אותו היום סוף השלשים ותחלת השלשים השניים ויהיה תשלום השלשים השניים ג"כ יום תשעה וחמשים וכבר קדם פירוש עדיות אלו בשלישי מנזירות וכן ההלכה ואין הלכה כרבי אליעזר:

משנה ו

שר' אליעזר אוסר זה כדי שלא יניח אותה בשביל הלידה ויעבור על מה שנאמר לא תאחר לשלמו והוא ענין אמרו גזירה שמא יגדל מהם עדרים והלכה כמו עדות זה ולא נחוש לחששא זו דכל ולד שתלדנה מותר להקריבו שלמים כמו שיתבאר בשלישי מתמורה:

משנה ז

ארובות של נחתומים לוחות של נחתומים שעורכין עליהם הככרות שהם עיסה ונקראות ארובות כפי תבניתם ועוד נבאר במקומות ממסכת כלים שפשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה מן התורה ואמנם מתטמאים מדרבנן והיה אומר ר' אליעזר שלא יטמאו אלה הארובות וזה התנור המתפרק הוא שנותנין בין כל חוליא וחוליא חול לפי שהוא כולו מתפרק חלק חלק (וכשנטלה) [כ"ה בדפו"ר] [וכנשלם] רומו טח אותו בטיט מבחוץ ומחבר כולו אמר ר' אליעזר הואיל והחול מבדיל בין חוליא וחוליא הוא נחשב כשבור המתפרק תמיד ולפיכך הוא טהור לעולם ואינו מקבל טומאה וחכ"א כיון שהטיט מדובק בחוליותיו מבחוץ הנה כולן מחוברות והוא שלם ומקבל טומאה ואין הלכה כרבי אליעזר כמו שנבאר בחמישי מכלים:

ומעברין את השנה בכל אדר הוא שיכולין לעשות השנה מעוברת עד היום האחרון מן אדר ויכולין בית דין לומר ביום אחרון מן אדר שזה החדש שיכנס למחר הוא אדר שני ואמרו על תנאי כבר [צ"ל ביארו] ביארנו מה שהיה והכל ברור והלכה כן:

משנה ח

יורה. קדירה בנויה וישם האש תחתיה וסביבה בנין על שפתות הקדרה וממלאין הקדרה באותן הדברים שמבשלין בה וכשהיא רותחת יעלו המים באותו הבנין כמו שעושים הצבעים ואותם שמבשלין הצאבון והסוכרה והשולקין הזיתים וכיוצא בהם והעיקר

אצלינו שאלו התוספות העשוים מהם לפי שאנו צריכין להן לבשול הוא טמא והנעשין על דרך הנוי תוספת על הצריך אינו מתטמא כמו שנאמר תנור וכירים יותץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם וקבלנו בפי' זה לכם שבצרככם כמו שנבאר בחמישי מכלים:

משנה ט

חרשת שהשיאה אביה. כיון שהנשואין נשואי תורה לפי שאביה השיאה אע"פ שאין לה דעת שלימה לפי שהיא חרשת תצא בגט ויהיו גירושיה גרושין גמורים. ומריש קורה גדולה שמשימין עליה ראשי קורות התקרה כל דבר שגזל הגזלן ועשה בו מעשה שאין יכול להחזיר הדבר שגזל בעינו אלא בהפסד דבר ישלם לבעליו דמי אותה הדבר שגזל להקל על בעלי התשובה וכבר קדם לנו המאמר באלו העדיות כולן שהם ברורות בחמישי מן גיטין:

פרק ח

משנה א

זה שאמר בדם נבילות שהוא טהור דברי אמת רוצה לומר שאינו מטמא כמו הנבילה לפי שאין לך דבר שיטמא דמו כגופו מלבד השרץ אבל דם נבילות הוא כמו משקין טמאין וכן יתבאר בירושלמי באמרם דם נבילות מטמא ברביעית ובגמרא שקלי' מאי טהור טהור מלהכשיר אבל לטמא מטמא ואמנם ברביעית כמו שביארנו וכבר נתבאר בסוף חגיגה שהכלי מצרף מה שבתוכו לקדש ונחשוב כל מה שבכלי כגוף אחד ואף על פי שהם גופים נפרדים ואם נגע באחד מהם כאילו נגע בכולן ואין ראוי אותו הדבר לקרבן וזהו לגודל מעלת הקדש וסמכו זה למה שאמר כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת אמרו הכתוב עשה לכל מה שבכף אחת וזהו כשהוא כלי שיש לו תוך והוסיף ר' עקיבא שאפי' אם [לא] היה לו תוך אלא שהיו אותם הדברים מסולת או קטורת וכיוצא בהן צבורין על לוח או עור הנה הוא מצטרף אותם וזהו ענין דברי ר' עקיבא אמרו הגחלים להפסל לקטורת ואף על פי שאינן מקבלים טומאה אלא על דרך הגדולה והתוספת בקדושה והעמידו זה בגחלים של יוה"כ ונתנו הטעם שבמה שהוא חותה הוא מכניס אבל גחלים של כל יום תנינן נתפזר ממנו כקב גחלים היה מכבדן לאמה כלומר שלא היה חושש להם. ודברי רבי עקיבא הלכה:

משנה ב

הורהנה. שמשכנה אצל עובדי כוכבים וכבר נתבאר בשני מכתובות שכשנחבשה ביד עובדי כוכבים ע"י נפשות אסורה לבעלה כשהיה כהן ואלה הממושכנות זולתי

הנחבשות והם אסורות לכהן אלא אם העידו לה שהיא טהורה וזה הריחוק שריחקוה בני משפחתה אינה הלכה אבל היא מותרת לכהן כיון שיש לה עדי טהרה:

משנה ג

עיסה היא הקמח הנלושה והמשיל המשפחה והיוחסין בעיסה שנתערבו בה חלקים וזה העדות שהעידו עליו הוא שמשפחה נשאת אשה ממנה לספק חלל ולא נודע מי הוא ומת איש מאותה משפחה והניח אשה והיא נקראת אלמנת עיסה ויש בה ספק על ספק הראשון שאפשר שנשאת לאיש ההוא שהוא ספק חלל או נשאת לזולתו והספק השני אם היא אשתו אבל הוא חלל על האמת ותהיה היא ג"כ זונה ותהיה אסורה על הכהן כמו שקבענו עיקר בקידושין אם הוא כשר או זה האיש ספק חלל היה ולפיכך יכשירנה ר' יהושע לכהונה אמנם רבן גמליאל אומר הואיל ויש שם ספק ואילו חקרוה היתה אומרת לכשר נבעלתי (לא) תפסל לכהן. אח"כ העידו עדות אחרת ואמרו שזאת המשפחה שנתערב בה ספק חלל היא בחזקת כשרות כמו שאר המשפחות ויכולין לומר זו היא טמאה וזו היא טהורה כלומר נבעלה לעובד כוכבים או לא נבעלה וירחיקו לאותה טומאה מהם כמו שקדם ממאמרו והרחיקוה בני משפחתה ויקרבו אותה שנתברר אצלם שהיא טהורה ואין ראוי לנו שנאמר להם הואיל ויש בכם ספק אינכם צריכים שתתרחק זו:

וכבר גזר רבן יוחנן בן זכאי שלא ישב בית דין ויתיר אלמנת עיסה לכתחלה וזהו ענין אמרו שלא להושיב ב"ד על כך ואמרו לרחק אבל לא לקרב כלומר כשהעידו הם שזו אלמנת עיסה רחקוה ולא שמעו מכם באמרכם טהורה כמו שעשו בתינוקת שהורהנה שהאמינו אותם לטמא אבל לא לטהר. ופסק ההלכה באלמנת עיסה שלא תנשא לכתחלה לכהונה ואם נשאת לא תצא:

משנה ד

איל קמצא. איל הוא מין הארבה דומה לאיל תרגום חגבים קמצין והעידו שהוא מין החגבים הטהורין ומותר לאכלו ותרגום טהור דכי וטהורין דכיין ובית מטבחיא הוא בית המטבחים והוא בית ידוע בעזרה ששוחטין בו הקדשים ועוד נצייר אותם במקומו מן העזרה כשנצייר צורת המקדש כולו במס' מדות. ורצונו לומר במשקה בית מטבחיא הדם והמים שמשתמשין בו לשם והעיד שאותן המשקין טהורים ואינם מקבלין טומאה מן הטומאות בשום פנים ובטומאת משקין מחלוקת בין החכמים שיש מי שסובר שהיא דאורייתא ויש מי שסובר שהיא מדרבנן ובזה משא ומתן גדול ועוד נבאר אותו בעיקריו במסכת טהרות אבל אפי' מי שאומר שטומאת משקין דאורייתא משקה בי מטבחיא

דכן הלכתא גמירי לה וכמו כן אותם המשקין אינן מכשירין לטומאה לא הדם ולא המים שמשתמשין בו באותו המקום והוא אמרם לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין ועל דרך הדחייה אמרו בגמ' שהדם בלבד אינו מכשיר ונתבאר אחר כן שהוא כדם כלו' משקה בית מטבחיא כולן אינן מכשירין ואמנם היות דם הקדשים לא יכשיר סמכוהו לזה שנא' בדם חולין על הארץ תשפכנו כמים אמרו דם שנשפך כמים מכשיר לפי שעיקר הכשר ודאי הוא למים כמו שנאמר וכי יותן מים על זרע ולמדו שאר הששה משקין לפי שהם דומים למים בייחוד קריאת השם ומהם מה שנקרא בשם המים כמו שנבאר במסכת (משקין) [מכשירין] והואיל והדבר כן כל מה שבא במשנה מזכרון טומאת דם הקדשים ודאי אמרו אותו קודם עדות זו שהעיד בה ר' יוסי שמשקה בית מטבחיא טהור וכן יתבאר כולן בדין [צ"ל טומאה. יעב"ץ.] ולא כיוסי בן יועזר:

ודיקרב למיתה מסאב ביארו בגמרא שהוא ספק טומאה ברשות הרבים טהור לפי שענין אמרו דיקרב שנודע בבירור שנגע במת הוא שנטמא אבל כשהוא ספק הוא טהור וזכר המת לפי שהוא החמור בכל הטומאות כל שכן מה שהוא למטה ממנו שספקו ברשות הרבים טהור וכן הענין שאומרים תמיד שספק טומאה ברה"ר טהור אבל לכתחלה נאמר לאותו האיש שנסתפק אינך מפסיד שתטבול כיון שהמים מצוים על דרך שמירה ואמר הוא כי אינו צריך טהרה ואפילו לכתחלה ולפיכך נקרא יוסי שריא לפי שהתיר שלשה דברים כמו שאתה רואה וכן דרכן שכל בית דין שמתיר שלשה דברים נקרא בי דינא שריא ופסק ההלכה בספק טומאה ברשות הרבים שנאמר לו אינך מפסיד לטבול ואם לא טבל ונגע בקדשים הם טהורים בלא ספק לפי שספק טומאה ברשות הרבים מכלל ספיקות שטהרו חכמים ועדותו ברורה והלכה למעשה:

משנה ה

כשיעיד עד אחד שמת בעל האשה תנשא על פיו וזה מפורסם וכבר נתבאר באחרון מיבמות:

ודיר עצים הוא מקום ששם העצים ששורפין ע"ג המזבח הוא לשכה בעזרת נשים על ימין הנכנס במקדש מאותן הארבעה לשכות שיש באותה העזרה כמו שנצייר כשנעשה תבנית המקדש ואירע שמצאו באותה לשכה עצמות מת וציוו ללקטן אחד אחד בלבד ונשארה כל העזרה וכל האנשים שהיו משתמשין בהם והכלים הכל טהור ולא אמרו שמא נטמא זה בזה וזה מזה ונגעו בטומאה אבל היא כמו רשות הרבים כמו שביארנו ולא חפרו בארץ גם כן כדי שיראו אם יש שם קבר אלא לקטו מה שמצאו. בלבד ולא

גזרו טומאה על ירושלים בשבילם אבל העמידוה בחזקת טהרה כמו שאר ארץ ישראל כמו שנתבאר בגמרא בפרק אחרון מזבחים וכל זה ברור:

משנה ו

זה המאמר ברור וכבר ביארנו בשני משבועות כי מן העיקרים קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ורצוני לומר בקדושתה ראשונה קדשה שלמה ע"ה ובמקדש בלבד הכל מודים בו אבל בקדושת שאר ארץ ישראל יש בו מחלוקת ואנו סומכין בזה על קדושת עזרא והוא קדושה שניה ולדברי הכל שקדושה שניה והיא כל מה שהחזיקו בה עולי בבל קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא:

משנה ז

לא נשמע ממרע"ה זה הלשון אבל שמע ממנו זה הענין לפי שמשה ספר בביאת המשיח ולשון התורה אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך וגו' ומל ה' אלהיך וגו' וזולת זה והגיד להם ג"כ מפי הגבורה בהקדמותיו וסבותיו ושיקדים אותו האיש לישר לו הארץ והוא אליהו והודע להם שהאיש ההוא לא יוסיף ולא יגרע בתורה אבל יסלק ויסיר החמסים בלבד ואין בזה מחלוקת ולא הכחשה אבל נפלה המחלוקת ברעות שיסיר מה הם אמר רבן יוחנן בן זכאי שהרעות שיסיר הם להרחיק אדם פסול ביחסו ששב כשר בזרוע ולקרב האדם כשר שהורחק מקהל כהונה או מקהל ישראל בזרוע והמשיל בשתי משפחות שהיו אחת כשרה והשניה פסולה ונתגברו בני ציון עליהם והשיבו הפסולה כשרה והכשרה פסולה והתבונן היאך בורחין חכמים מלשון הרע כי אע"פ שהיו יודעים השתי משפחות זכרו העשוקה בשמה ואותה שהיתה פסולה בבירור והשיבו אותה בני ציון כשרה בזרוע לא פרסמוה אבל אמרו ועוד אחרת היתה שם וקרבוה בני ציון בזרוע ורבי יהודה אומר אין העושק אלא לרחק הכשר בלבד וחכמים אומרים אין עושק ביוחסין כל הנקרא בשמו הכל יתיחסו אל האמת והתורה שהיא אב הכל אבל ההתעשקות והרעות הם השנאות שבין בני אדם לפי שהם חנם והוא חומס בשנאתו אותו והוא אמרם לעשות שלום בעולם: